

Dataskydd.net Sverige
Alsnögatan 18
116 41 Stockholm

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Bengaluru, Karnataka, Indien, 2016-12-16

Remissyttrande över Ds 2016:31 – Behandling av personuppgifter inom Nationellt centrum för terrorhotbedömning

FÖRSLAGEN I promemorian vilar på dåligt och ensidigt faktaunderlag, en delvis redan utdaterad analys av det befintliga regelverket och övertygar inte om att det finns ett behov av att genomföra förslagen. Utredaren har förväxlat enskilda tjänstemäns bekvämlighet med samhällets behov, vilket minskar rättssäkerheten och riskerar att försämra förutsättningarna för en stark respekt för den demokratiska staten och dess våldsbekämpande myndigheter. Dataskydd.net avstyrker samtliga förslag.

POLISDATALAGEN kommer inte längre finnas kvar i sin nuvarande utformning efter att utredningen om genomförandet av direktiv No. 680/2016 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF är klar. Därför är promemorian i viss utsträckning otidsenlig i sina observationer redan vid publiceringsdatum.

Dataskydd.net är tveksamma till om denna sorts överutredningsarbete - det vill säga att man istället för att invänta nödvändiga och förväntade förändringar innan man utvärderar en existerande verksamhet hastar igenom en utredning som omedelbart behöver göras om - är ett klokt sätt att spendera skattebetalarnas pengar och remissinstansernas tid. Så roligt som författarskapet är, är läsarskapet inte lika behagligt när det blir mycket, upprepande och tjatigt. Överutredningsarbete minskar förutsättningarna för transparens och förutsägbarhet i lagstiftningen och skadar på så sätt långsiktigt demokratin.

DATASKYDD.NET VILL LYFTA att regeringens skrivelser inte alltid är det bästa faktaunderlaget vad gäller terrorism. Utredaren borde rimligen ha insett detta då utredaren själv observerar att terrorlandskapet kan förändras snabbt. Till exempel är det inte, så som påstås i promemorian,¹ längre fallet att många åker på terrorresor i Syrien.² Hur myndigheterna i NCT-samarbetet regleras ska inte vara en fråga om politisk propaganda, utan måste också vila på en saklig

¹Ds 2016:31, s. 157.

²Svenska dagbladet (26 april 2016) Säpo: Antalet IS-resenärer från Sverige minskar.

INTE ALLTID BRA

Regeringens skrivelser är inte alltid det bästa faktaunderlaget, eftersom de är politiskt framställda och riskerar att snabbt bli utdaterade.

grund utöver de politiska intrycken och förhoppningarna. Utredningsväsendet kan knappast fungera tillfredsställande om det inte faktiskt utreder vilket läge som råder och vad som är rimliga åtgärder givet det läget.

Vi är också förvånade över att begreppet *effektivitet* ställs mot *integritet* utan att det klargörs på vilket sätt NCT:s verksamhet i dagsläget är *ineffektiv*. Har myndigheterna misslyckats med sitt uppdrag? Utredningen klargör snarare att de blivit nationellt och internationellt erkända.³ Att det finns en preferens hos dem som underställs ansvarsutkrävande åtgärder, så som att sammanställa dokumentation av de egna åtgärderna eller att inte lättvindigt kränka enskilda privatpersoners integritet genom en enkel knapptryckning, att slippa underställas sådana ansvarsutkrävande åtgärder är uppenbart.⁴ Ingen gillar att hållas ansvarig för sitt beteende, och det är därför vi tränar barn i att säga förlåt och att vara ärliga (med varierande framgång). Men att det finns en inbyggd reflex i människor att undvika ansvar när det går är inget gott skäl att tillfredsställa den reflexen, särskilt när det gäller personal vid myndigheter med så pass breda och kraftiga befogenheter som de som ingår i NCT-samarbetet.

Det är inte heller uppenbart varifrån föreställningen kommer att verksamheten vid NCT skulle vara tidskritisk.⁵ Vid tidigare utredningar⁶ har det snarare framkommit att underrättelsearbetet bedrivs långsiktigt. Som allmänhet bör vi vara mer oroliga för att myndigheterna i NCT-samarbetet inte låter sitt underrättelsearbete ta tillräckligt med tid – förhastade slutsatser, som i fallet Mutar Muthanna Majid,⁷ får ödesdigra konsekvenser för enskilda och försätter ett helt samhälle i oro utan anledning.

DIREKTÅTKOMST gör det exceptionellt svårt för medborgare, allmänhet och journalister att kontrollera att informationsutlämnande sker i enlighet med det gällande regelverket. Man kan förvänta sig (och det verkar vara syftet)⁸ att mängden information som utlämnas mellan myndigheterna kommer att öka kraftigt. Om myndigheternas informationsutlämnande verksamhet ökar kraftigt minskar samtidigt möjligheten att granska rättfärdigheten i utlämnandet i varje enskilt fall.

Det är inte ett problem att myndigheterna inte kan gå på fiskeexpeditioner i varandras databaser utan att ha en klar bild över vad de försöker åstadkomma.⁹ Det är snarare ett tecken på rättssäkerhet och gedigen process att myndigheter inte på måfå kan utsätta medlemmar av allmänheten för integritetskränkningar. Det är även vid dokumentation av underrättelseåtgärder och användning av tvångsmedel som de våldsbekämpande myndigheterna, inklusive Säkerhetspolisen, oftast brister i sina förpliktelser.¹⁰ Till saken hör i det här fallet att även mycket allvarlig kritik från tillsynsmyndigheterna, där tillsynsmyndigheterna ser sig nödgade att polisanmäla felaktigheter, aldrig hittills har lett till någon

DET ÄR JOBBIGT MED ANSVAR

Att det finns en inbyggd reflex i människor att undvika ansvar när det går är inget gott skäl att tillfredsställa den reflexen, särskilt när det gäller personal vid myndigheter med så pass breda och kraftiga befogenheter som de som ingår i NCT-samarbetet.

³Ds 2016:31, s. 160.

⁴För ett flagrant exempel på hån mot ansvarsutkrävande, se danske EU-parlamentarikern Jens Rohdes inställning till kravet att EU-ledamöter klargör vilka ekonomiska intressen utöver sitt parlamentariska uppdrag de har: <https://jonworth.eu/jens-rohde-master-of-the-univers-sic/>

⁵Ds 2016:31, s. 163.

⁶Jfr SOU 2015:31, SOU 2015:25.

⁷Kuriren (22 november 2015) Majid fri - minister försvarar Säpo.

⁸Ds 2016:31, s. 170–171.

⁹Jfr Ds 2016:31, s. 162.

¹⁰Se <http://www.sakint.se/dokument/rapporter-och-uttalanden/Dnr-2097-2014-Uttalande-IHL-SaepO.pdf>

konsekvens för den felande myndigheten.¹¹ Förhoppningsvis finns det även på Justitiedepartementet någon som kan föreställa sig att en teknisk lösning som är enkel att missbruka, och där risken för sanktioner vid missbruk är så gott som obefintlig, lånar sig till maktmissbruk. *Rational choice*-läran behöver naturligtvis inte tillämpas dogmatiskt, men den går inte heller att fullständigt avfärda.

Om staten inte är villig att utöva kontroll över sitt eget våldsmonopol och därtill relaterade verksamheter riskerar regeringen att långsiktigt undergräva förtroendet för allmänna. Mot bakgrund av den redan oroväckande politiska utvecklingen kring mänskliga rättigheter i EU och i Sverige, med tillhörande väljarströmningar, kan det finnas skäl för regeringen att överväga en annan strategi för NCT-myndigheterna än att låta dem skriva sin egen lagstiftning.

DATASKYDD.NET VILL PÅMINNNA om att Säkerhets- och integritetsnämnden redan efterfrågat tydligare bestämmelser till skydd för enskildas integritet,¹² snarare än bättre förutsättningar för myndigheterna i NCT-samarbetet att lämna ut uppgifter till varandra. Promemorian verkar inte ha uppmärksammat Säkerhets- och integritetsnämndens redan befintliga tillsynsarbete och slutsatserna som dragits i detta arbete, vilket är synd.

Datainspektionens tillsyn av myndigheter som ingår i NCT-samarbetet indikerar att viljan och förmågan att följa lagen vid dessa myndigheter inte nödvändigtvis är hög.¹³ Det konstiga intrycket som promemorian ger är att myndigheter som inte orkar hålla sig inom lagens ramar, kan få en lite bredare lagram.

Att anpassa lagen efter myndigheterna så fort myndigheterna inte orkar följa lagen, eller enskilda tjänstemän tycker att det tar för mycket tid att följa lagen, stärker en bild av att elektroniska miljöer är ett vilda västern – för scheriffen. Dataskydd.net tror att regeringen och myndigheterna långsiktigt tjänar på att ett sådant intryck inte är fallet eller befästs.

Amelia Andersdotter
Ordförande, Dataskydd.net

LEDARE KAN FÅ FÖLJARE

Om regeringens ledarskap för myndigheterna i NCT-samarbetet innebär att myndigheterna får skriva sin egen lagstiftning - till exempel genom att vara de enda som får komma till tals inför utökandet av deras befogenheter - riskerar man att de som följer regeringen också anammar en skev bild av vilken roll dessa myndigheter ska spela i samhället. Respekten för rättssamhället urholkas om inte regeringen utövar tillbörlig kontroll över myndigheter som kan besluta att våldshandlingar krävs mot enskilda eller grupper av enskilda.

¹¹ ÅM-178414-14, ÅM 163183-15 och ÅM-147589-15. I samtliga ovanstående ärenden var Håkan Roswall vid Särskilda åklagarkammaren i Stockholm förundersökningsledare, och i samtliga ärenden lades förundersökningen omedelbart ned.

¹² Se <http://www.sakint.se/dokument/rapporter-och-uttalanden/Dnr-324-2014-Saakerhetspolisens-behandling-av-personuppgifter-inom-ramen-foer-NCT-samarbetet.pdf>

¹³ Se <http://www.datainspektionen.se/press/nyheter/2016/datainspektionen-klar-med-granskning-av-fra/>